

ЛИТОВСКАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ ЛИТВЫ

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

Год 1989

БИБЛИОТЕКА
И. Вайта

ВИЛЬНЮС «МОКСЛАС» 1990

INSTITUTE OF LITHUANIAN HISTORY
OF THE LITHUANIAN ACADEMY OF SCIENCES

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1989

VILNIUS 1990

INSTITUT FÜR GESCHICHTE LITAUENS
DER LITAUISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1989

VILNIUS 1990

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJA
LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1989 metai

VILNIUS „MOKSLAS“ 1990

UDK 947.45
Li 237

Redakcinė kolegija:

Vytautas Merkys (vyr. redaktorius), Alfonsas Eidintas, Vida Kniūraitė,
Vacys Milius, Leonas Mulevičius, Rita Strazdūnaitė (sekretorė), Tamara Bai-
rauskaitė, Adolfas Tautavičius, Irena Valikonytė, Regina Žepkaitė (vyr. re-
daktoriaus pavaduotoja)

Redakcijos adresas:
232600 Vilnius, T. Kosciuškos 30

Išleista pagal Lietuvos MA Lietuvos Istorijos instituto užsakymą

L 0503020908—045 Z—90
M 854(08)—90

© Lietuvos MA Lietuvos
Istorijos institutas, 1990

PUBLIKACIJOS

VILNIAUS UNIVERSITETAS 1812 METAIS

ANTANAS TYLA

1989 m. Vilniaus universitetas iškilmingai paminėjo 410-ąsias savo metines. Naujų tyrinėjimų ta proga lyg ir nepasirodė, bet jau prieš tai išėjo keletas vertingų leidinių — dokumentų publikacijų. Naujų Universiteto istorijos šaltinių ieškojimas ir jų skelbimas yra pagrindas giliau pažinti Alma Mater istoriją.

Čia skelbiamas liaudies švietimo ministrui rektorius Jono Sniedekio pranešimas, rašytas tik ką praužus Lietuvoje karo audrai, jau antrai tais metais,— 1812 m. gruodžio 19 d. Pranešime supažindinama ne tik su bendra Vilniaus universiteto, bet ir kitų mokyklų padėtimi įžengus Prancūzijos kariuomenei ir jai atsitraukus. Tai ypatingas Universiteto bei kitų mokyklų laikotarpis, ir kiekvienas, net atskiras, dokumentas turi didelę reikšmę. Čia skelbiamas dokumentas rusų k. ir jo vertimas į lietuvių kalbą.

Sio dokumento originalas yra TSRS centriniam valstybiniame istorijos archyve (F. 733. Ap. 62. B. 21. L. 1—6).

Декабрь 31 д. 1812

Его Сиятельству

господину Действительному тайному советнику, сенатору, члену Государственного совета, министру народного просвещения и разных орденов кавалеру графу Алексею Кирилловичу Разумовскому Из Императорского Виленского Университета.

Рапорт

По возвращении в 28-й день истекшего ноября Российской армии в город Вильну университет сего декабря 1-го числа согласно с высочайше изданным для него Уставом открыл обыкновенное заседание общего собрания своего Совета, в котором признал за обязанность представить Вашему Сиятельству обстоятельное описание всего, что во время неприятельского здесь пребывания про-

изошло, как в разсуждении самага университета, так и относительно до училищ, о коих в то время доходили до университета сведения.

Какое описание порядком происшествий представляется в следующем:

I. Относительно до Университета

16-го июня по утру Российская армия оставила город Вильну, а вступили в оный французские войска. Прежде, нежели сие произошло, удалились некоторые чиновники внутрь России, как-то: профессор скотскаго лечения Боянус отправился в С. Петербург, куда заблаговременно приготавлился он ехать вследствие предписания Вашего Сиятельства от 18 марта сего года за № 1074-м; профессор Российской словесности Чернявский уехал с директором военной полиции советником де Санльеном; декан отделения врачебных наук Любенвейн по повелению г-на военного министра выехал вместе с армиею, имея состоять при главной квартире; адъютант Пинабель уехал также внутрь России, но о том никакого университету не дал сведения. Все протчие университетские чиновники находились во все время неприятельскаго нападения при своих местах, кроме профессора Франка, который по дозволению Вашего Сиятельства еще прежде сего уехав в Вену до ныне еще оттуда не возвратился.

Днём прежде прибытия французских войск г-н военный министр препоручил ректору словесно, чтобы университет взял в свое ведомство военный госпиталь, состоящий в монастыре с-го Игнатия, в котором осталось больных воинских чиновников девяносто семь человек, о коих университет имел старание три дни по прибытии французов, после чего назначенный со стор/о/ны французов губернатор города генерал Дюронель велел оный лазарет здать в ведомство военного французскаго правления что и исполнено.

По вступлении в город Вильну французских войск, в университетских зданиях занято все то, что только занимаемо было прежде Российской армиею, о чем университет рапортовал Вашему Сиятельству от 21 апреля за № 702, и сверх того во всех залах, где преподавались лекции, и по коридорам помещалась гвардия, а офицеры и протчие военныя чиновники местились по квартирам профессоров; подворы же все наполнены были лошадьми и повозками. В сем положении, поелику все университетские здания наполнены были многочисленною толпою солдат разных народов, для обогривания коих и приготовления кушанья днем и ночью много по всем местам разведено было огнищ, то университетская обсерватория, кабинеты и библиотека в большой всегда находились опасности. Никакого не было местного гражданскаго правления, кроме Городской думы, и потому для обеспечения народной собственности и заведений нельзя было употребить никакого посредства. Единое к тому оставалось только средство — ласкать

самих солдат и нижнего класса офицеров при них находящихся, почему университет для избежания их нагlostей в необходимости нашелся доставлять им несколько дней нужное количество водки, хлеба, говядины и прочих съестных припасов.

В июле м-це началось учреждаться местное гражданское правление. Ректор университета выпросившись в 30-й день июня от положения его в числе кандидатов к занятию мест в правительстве, в восемь дней после назначен был членом в так называемую Комиссию Временного Литовского Правления (Commission du Gouvernement provisoire de la Lithuanie), в коей занимался делами по части народного просвещения и духовенства, и о действиях своих по сей части сам Вашему Сиятельству прямо от себя даст отчет. Учрежденное Гражданское правление не имело столько власти и уважения, чтоб на покровительстве онаго можно было основывать ненарушимость учебных заведений, и по тому университет сам должен был бдительно пешичь о всем и в частных своих стараниях искать обеспечения. По выступлении из города Вильны французской гвардии в залах остались разныя депо и всегда заняты были дома, где состояла клиническая школа, и Виленская гимназия с прилежащим к ней домом, в котором помещался профессор скотного лечения. Занимались так же постоем квартиры отсутствующих профессоров, и не освободились подворья от лошадей и повозок, при коих находящиеся люди стояли в тех же зданиях. Сверх того дом Главной духовной семинарии прежде в части под постой, а после совершенно на военный лазарет занят, почему и клирики все распушены. Профессора Богословского факультета, которые жительствоваали в доме Главной семинарии, размещены по квартирам протчих профессоров в университетских зданиях, куда так же перенесены остаток суммы, Библиотека и протчая собственность оной Семинарии; из всех университетских домов, один только, состоящий при ботаническом саду, ни чуть занимаем не был и никакого вреда не претерпел, исключая малый урон в деревянной ограде. Протчие дома непременно в таких обстоятельствах много претерпели вреда и следовательно починка оных не мало будет стоить, а особливо дом, где помещалась Клиническая школа, дом Виленской гимназии с жилищем профессора скотного лечения, и дом Главной семинарии, в которых французские госпитали были заведены и в которых при уходе неприятелей осталось превеликое множество больных, из коих в первых днях по возвращении российских войск, поелику великое число вымерло, то местная полиция велела университету очистить оные дома собственным коштом для заведения в оных с изнова военных госпиталей. В неоконченном еще строении манежа, где во все сие время стояли большие военные фуры, кровля, из железных листов сделанная, испорчена и требует переделки с износа, офицерам нижних классов и солдатам непрерывно в университетских зданиях для надзора военных поклажей пребывающим равно как и квартирующим постоем чинно было от университета возможное угождение в съестных и питейных припасах для избежания само-

вольных грабежей и охранения от разорения кабинетов и протчей университетской собственности. Таким образом с помощью неусыпного бдения в самом деле все учебныя заведения от разорения и повреждения благополучно предохранены; так что Библиотека, Астрономическая обсерватория, кабинеты Физический, Механический и Естественной истории, Анатомический театр, Ботанический сад и все протчие университетские заведения в совершенной остались целости. Остаточная даже университетская сумма, не взирая на предпринимаемая от разных злонамерений, дабы оную захватить, осталась никем ненарушима.

Университетские лекции со вступления французских войск, ибо в тоже время кончался учебный год, но в Гимназии до последнего числа июня продолжалось непрерывно учение своим порядком. По истечении вакаций поелику нашлось довольно многое число оставшихся в Вильне университетских студентов и учеников Гимназии, то Университет всемерное употребил старание, дабы хотя в части освобождены были залы к преподаванию лекций, и как по ходатайству Университета, французское военное начальство некоторые депо перевело в другие места и через то некоторые залы упразднились, то все лекции начались опять преподаваться обыкновенным порядком и продолжаются непрерывно, исключая небольшие упущения от военных обстоятельств происходящие. По отсутствию профессора анатомии Любенвейна заменяет его место в преподавании сей лекции адъюнкт Мянковский, преподающий при том курс физиологии. Преподавание лекции Специальной терапии поручено адъюнкту Блашикевичу в звании лектора, который по болезни еще не занялся сею должностію. К преподаванию лекции французской словесности, коею занимался адъюнкт Пинобель, приглашен ксендз Гарманд, учитель сего языка в здешней Епархиальной семинарии. Прозектор анатомии адъюнкт Гольц по собственному его прошению уволен от должности, а между тем анатомическими разсеканиями занимается ученик Керсновский. Все протчие университетские профессора, адъюнкты и учителя состоят при прежних своих местах, исполняя возложенные на них обязанности; только приглашенный от университета до возникновения еще войны коновал Зейц до ныне в Вильну не прибыл и никакого о себе не дал сведения.

Во все время пребывания в Вильне французских войск Университет не имел ни одного заседания общего собрания своего Совета; не было так же ни одного ни в истечении прошедшего, ни в начале сего учебного года торжественного заседания, для временнаго только распоряжения некоторых дел, относящихся до Университета и училищ. Университетское правление имело пять заседаний, коих мемории вообще с прежними, равно как и счетныя ведомости об университетской сумме в след за сим представлены Вашему Сиятельству будут.

Университетские дома, занимаемые французами под военныя надобности, подвергнуты и ныне тому же употреблению и для

квартирующих в оных высшего класса чиновников доставляются между тем от Университета дрова.

Пред впадением неприятелей в город Вильну всем университетским чиновникам отпущено полное третное жалование по 1-е сентября, с сегож числа из уважения на критические обстоятельства в недоедении получится ли сумма на сентябрьскую треть, из остатков, в Университете находящихся, отпускаемо было помесячно жалование для профессоров, адъюнктов и учителей с удержанием платежа жалованья по прочим их должностям, как то: для ректора, деканов, секретарей, библиотекаря, префекта учительской семинарии, визитаторов и цензоров.

Вообще узаконенный Высочайшим уставом порядок и предписания училищного начальства ни в чем не нарушены, и Университет во все время неприятельского здесь пребывания действовал во всем так как и пред впадением неприятелей, тоже самое со стороны Университета предписано было Гимназиям и Училищам, хотя с оными и прерываемо было сношение. Да и ни от одного ни Гражданского ни Военного начальства ни какого к нарушению Училищного Устава не последовало распоряжения.

II. Что касается гимназий и училищ

О гимназиях и училищах по Волынской, Подольской и Киевской губерниям со времени возгоревшейся войны Университет ни какого не имел сведения. Относительно ж до гимназий и училищ прочих губерний, по оным вообще, так как и в Университете, ни каким начальством предписанный Высочайшим уставом порядок ни в чем не отменен. По удобности сношения Университет предписывал всем, чтобы соблюдали прежний порядок и прежде с Университетом и между собою сношения. Ни какая училищная собственность никем не забрана, но только по занятию во многих местах училищных домов на военные лазареты зделалась остановка в преподавании лекций, которые по сей причине и не везде с началом нынешняго учебного года открылись.

По Виленской Губернии Гимназия подвергнулась равному с Университетом жребию. В счет причитающейся на оную Гимназию за текущую сентябрьскую треть суммы отпущено из Литовской казны на счет училищных доходов 1790 рублей серебром, да на Белостокскую Гимназию 300 рублей серебром. Это единые суммы, которые во время неприятельского здесь пребывания на училища отпущены, исключая выданные пенсии для заслуженных учителей и экзекутов в Вильне и Ковне. Ковенское уездное училище, содержимое из училищных доходов, по занятию училищного дома на Военный лазарет помещено в городе в весьма тесном частном доме. Прочия уездные училища по Виленской губернии, содержимые духовными сословиями, существуют по прежнему, подвергаясь обыкновенным в военном времени остановкам.

По Гродненской губернии и Белостокской области училища по большей части ни какому значительному не подвергнулись поме-

шательству, от несколько однакож недель Университет не получает ни какого об них сведения.

В Минской губернии остаточная сумма Гимназии и уездных училищ, составляющая 26 506 рублей 51 коп. серебром обще с Губернскою казною перед впадением французов вывезена в Россию; по прибытии ж французов дом Гимназии занят Военным лазаретом; в замен дано в городе небольшой, в котором помещается директор с Библиотекою и Кабинетом; учителям же отведены в городе квартиры. А по тому и лекции, сколько дозволяли обстоятельства, преподавались обыкновенным порядком. Дзисненское училище в Поставах и Вилейское в Молодечне, содержимые на счет училищного фундуша, также протчия уездныя училища, содержимые духовными сословиями, существовали, претерпевая однакож чистые по военным обстоятельствам помешательства. Ныне Университет не имеет об них никакого сведения, какового не имел как же во все время бытности здесь французов о Мозырском и Речицком училищах.

Что касается до училищ Белорусских губерний, Университет не имел так же об них никакого сведения, исключая одне гимназии, с коими весьма редко, и прерываемыя были сношения. Относительно до Витебской Гимназии: директор Сохович пред впадением неприятелей увез остаточную сумму, библиотеку и протчую собственность гимназии, отправившись 12-го июля внутрь России, сопровождаемый четырьмя учителями, а по тому осталось только пять учителей, из коих один, именно Станислав Бовтуто в 29-й день августа умер: впоследствии гимназильный дом занят на лазарет, а Местная правящая комиссия отвела для учителей почтовый дом, обещаясь отпустить и жалование, чтобы вообще с условием ксендзов пияров содержали училище. Университетское правление предписало сим учителям, дабы сообразовались с сим положением и по обстоятельствам исполняли долг своего звания. Касательно до Могилевской гимназии по вступлении в Могилев французских войск в 8-й день июля гимназильный дом занят на госпиталь, а по тому кабинет и библиотека хранились по возможности директором Цветковским и его помощником Любичановским. Со стороны Местной управляющей комиссии чинимо было обнадеживание об освобождении гимназильного дома и тогда имело начаться преподавание лекций. Последнее известие из Могилёва имел Университет от 10-го октября, с того времени, что произошло по оной Гимназии Университет до ныне еще не имеет никакого сведения.

Университет, представляя о всем том Вашему Сиятельству, и имеет честь препроводить при сем расписание университетским лекциям на сей учебный год в пяти экземплярах.

Ректор Иван Снядецкий
Секретарь Иван Зноско

№ 1299
Декабря 19 дня
1812 года

Jo šviesybei ponui slaptajam patarėjui, senatoriui, Valstybės tarybos nariui, Liaudies švietimo ministruui ir įvairių ordinų kavalieriui grafui Aleksejui Kirilovičiui Razumovskiuui.

Raportas iš Vilniaus Imperatoriškojo Universiteto.

Š. m. lapkričio 28 d. grįžus Rusijos armijai į Vilniaus miestą, š. m. gruodžio 1 d. Universitetas, vadovaudamasis jo aukštųjų išleistu statutu, pradėjo eilinį savos tarybos visuotinio susirinkimo posėdį, kuriame nutarta būtinai pateikti Jūsų šviesybei išsamų aprašymą visko, kas įvyko čia, esant priešui: tiek Universitete, tiek mokyklose, apie kurias tuo metu Universitetas turėjo žinių.

Tas aprašymas pagal įvykių tvarką yra toks:

I. Dėl Universiteto

Birželio 16 d. rytą Rusijos armija pasitraukė iš Vilniaus miesto ir į jį įžengė prancūzų kariuomenė. Iki tol kai kurie valdininkai pasitraukė į Rusijos gilumą: gyvulių gydymo profesorius Bojanus išvyko į S. Peterburgą, kur jis pagal Jūsų šviesybės š. m. kovo 18 d. raštą Nr. 1074 buvo iš anksto pasirengęs važiuoti; rusų literatūros profesorius Cerniavskis išvažiavo kartu su karo policijos direktoriumi patarėju de Sanljenu; gydymo mokslo skyriaus dekanas Liubenveinas, ponui karo ministruui leidus, išvažiavo kartu su armija [ir] turėjo būti prie vyriausiojo štabo; adjunktas Pinabelis išvažiavo taip pat į Rusijos gilumą, tačiau apie tai Universitetui nieko nepranešė. Kiti Universiteto tarnautojai per visą priešų puolimo laiką buvo savo vietose, išskyrus profesorių Franką, kuris Jūsų šviesybės leidimu dar anksčiau buvo išvykęs į Vieną [ir] iki šiol dar iš ten negrįžo.

Dieną prieš ateinant prancūzų kariuomenei, ponas karo ministras žodžiu nurodė rektoriui, kad Universitetas paimtų savo žinion karo ligoninę, kuri buvo Šv. Ignoto vienuolyne [ir] kuriame liko 97 sergantys kariškiai. Universitetas jais rūpinosi 3 dienas po prancūzų atvykimo. Po to prancūzų paskirtas miesto gubernatorius generolas Diuranel liepė tą ligoninę perduoti prancūzų karinės valdybos žinion. Tai ir buvo įvykdyta.

Prancūzų kariuomenei įžengus į Vilniaus miestą, Universiteto pastatuose užimta visa kas, ką prieš tai buvo užėmusi Rusijos armija. Apie tai Universitetas pranešė Jūsų šviesybei balandžio 24 d. raštu Nr. 705. Be to, visose salėse, kuriose buvo skaitomos paskaitos, ir koridoriuose buvo įkurdinta gvardija, o karininkai ir kiti karo pareigūnai apsistojo pas profesorius; o kiemai buvo pilni arklių ir vežimų. Kadangi visuose Universiteto pastatuose buvo daugybė įvairių tautų kareivių, kuriems sušildyti ir maistui gaminti dieną ir naktį visur buvo kūrenama ugnis, tai Universiteto observatorijai, kabinetams ir bibliotekai visuomet grėsė didelis pavojus. Jokios vietinės civilinės valdybos, išskyrus miesto dūmą, nebuvo. Todėl visuomeninei nuosavybei ir įstaigoms apsaugoti negalima buvo pasinaudoti jokių tarpininkavimu. Liko tik vienas būdas — prašinėti pačius kareivius ir prie jų esančius žemesnius karininkus. Tad

Universitetas, kad išvengtų jų įžūlumo, privalėjo keletą dienų jiems tiekti reikalingą kiekį degtinės, duonos, jautienos ir kitokio maisto.

Liepos mėnesį ėmė kurtis vietos civilinė valdyba. Universiteto rektorius, birželio 30 d. išsiprašęs, kad jo neįtrauktų kandidatu užimti vietą vyriausybėje, po 8 dienų buvo paskirtas vadinamosios Laikinosios Lietuvos valdymo komisijos nariu (Commission du Gouvernement provisoire de la Lithuanie), kurioje tvarkiau liaudies švietimo ir dvasininkijos reikalus ir apie savo šios srities veiksmus pats Jūsų šviesybei duosiu ataskaitą.

Įsteigta civilinė valdyba neturėjo tokio valdžios pripažinimo, kad jos globa galėtų garantuoti mokyklų neliečiamybę, ir todėl Universitetas pats privalėjo atidžiai viskuo rūpintis ir privačiu savo rūpesčiu ieškoti apsaugos. Prancūzų gvardijai išėjus iš Vilniaus miesto, Universiteto salėse paliko įvairūs depai, ir visada buvo užimti namai, kuriuose buvo klinikų mokykla ir Vilniaus gimnazija su jai priklausančiu namu, kuriame gyveno gyvulių gydymo profesorius. Taip pat apsisotai buvo užimami išvykusių profesorių butai, nebuvo pašalinti iš kiemų arkliai bei vežimai, kurie priklausė žmonėms, įsikūrusiems tuose pačiuose pastatuose. Be to, Vyriausiosios dvasinės seminarijos namas pradžioje iš dalies buvo [naudojamas] apsisotai, o po to visas užimtas karo ligoninei, dėl ko ir visi klierikai paleisti. Teologijos fakulteto profesoriai, kurie gyveno Vyriausiosios seminarijos name, apgyvendinti kitų profesorių butuose Universiteto rūmuose, kur taip pat perkelti likę pinigai, biblioteka ir kitokia tos seminarijos nuosavybė. Iš visų Universiteto namų tiktai vienas, priklausantis Botanikos sodui, niekada nebuvo užimtas, ir jam nepadaryta jokios žalos, išskyrus apardytą medinę tvorą. Kiti namai tokiomis aplinkybėmis neišvengiamai nukentėjo, ir todėl juos pataisyti nemažai kainuos, ypač namas, kuriame buvo Klinikų mokykla, Vilniaus gimnazijos su gyvulių gydymo profesoriaus butu namas ir Vyriausiosios seminarijos namas, kuriame buvo įrengtos prancūzų ligoninės ir kuriose, priešui pasitraukus, liko daug ligonių, kurių daugelis pirmosiomis dienomis po Rusijos kariuomenės sugrįžimo išmirė. Todėl vietos policija liepė Universitetui savo lėšomis išvalyti ir paruošti tuos namus vėl karo ligoninėms steigti. Dar nebaigto statyti Maniežo pastato, kuriame per visą šitą laiką stovėjo dideli kariniai vežimai, skardinis stogas sugadintas, ir reikia naujai perdengti. Dėl to, kad išvengtume savavališkų plėšikavimų ir apsaugotume nuo nusiaubimo kabinetus ir kitokią Universiteto nuosavybę, Universitetas, įsisteikdamas žemesnės klasės karininkams ir kareiviams, kurie nuolat Universiteto patalpose buvo tiek atvykstančių, tiek apsisotusių karinių gurguolių apsaugai, teikė [jiems] maistą ir gėrimus. Tad nepaliaujamu rūpinimusi iš tikrųjų sėkmingai buvo apsaugotos nuo nusiaubimo ir sunaikinimo visos mokymo įstaigos: Biblioteka, Astronomijos observatorija, Fizikos, Mechanikos ir Gamtos istorijos kabinetai, Anatomijos teatras, Botanikos sodas ir visos kitos Universiteto įstaigos išliko visiškai sveikos. Net Universiteto pinigų likutis, nežiūrint į iš įvairių vietų ki-

lusius piktavališkus sumanymus pasisavinti jį, išliko niekieno nepaliestas.

Ižengus prancūzų kariuomenei, paskaitos Universitete nutrauktos, nes tuo pačiu laiku baigėsi mokslo metai. O Gimnazijoje iki paskutinės birželio dienos mokslas tęsėsi be pertraukos įprastine tvarka. Kadangi, pasibaigus atostogoms, buvo daug Vilniuje pasilikusių Universiteto studentų ir gimnazijos mokinių, tai Universitetas dėjo nemaža pastangų, kad būtų išlaisvinta bent dalis salių paskaitoms skaityti. Ir kada Universiteto prašoma prancūzų karinė vadovybė kai kuriuos depus iškėlė į kitas vietas, dalis salių atsilaisvino, ir visos paskaitos pradėtos vėl dėstyti įprasta tvarka ir tęsiasi be pertraukos, išskyrus nedidelius praleidimus, sukeltus karo aplinkybių. Nesančio anatomijos profesoriaus Liubenveino vietoje paskaitas skaito adjunktas Mianovskis, dėstantis kartu ir fiziologijos kursą. Specialiosios terapijos paskaitos pavestos adjunktui Blaščikičiui, [turinčiam] lektoriaus vardą, tačiau dėl ligos [jis] dar neužėmė šių pareigų. Dėstyti prancūzų literatūrą, kurią [iki šiol] dėstė adjunktas Pinabelis, pakviestas kunigas Garmandas, vietos Diecezinės seminarijos šios kalbos mokytojas. Anatomijos prozektoriaus adjunktas Golcas, jam asmeniškai prašant, atleistas iš pareigų, o anatominius skrodimus tuo tarpu atlieka mokinys Kernovskis. Visi kiti Universiteto profesoriai, adjunktai ir mokytojai tebėra ankstesnėse savo vietose, vykdo jiems pavestas pareigas; tiktai Universiteto pakviestas dar prieš karą arklių gydytojas Zeicas iki šiol į Vilnių neatvyko ir nieko nepranešė.

Per visą prancūzų kariuomenės buvimo laiką Vilniuje Universitete nebuvo nė vieno savos Tarybos visuolinio susirinkimo posėdžio, nebuvo taip pat nė vieno nei praeitais, nei šių mokslo metų pradžioje iškilmingo posėdžio. Tik dėl kai kurių Universiteto ir mokyklų reikalų laikino sutvarkymo Universiteto valdyba turėjo 5 posėdžius, kurių memoria kartu su ankstesniais, kaip ir Universiteto piniginės sąskaitos, tuojau po šito bus pateikti Jūsų šviesybei.

Prancūzų karo reikalams užimti Universiteto namai ir dabar tam pačiam reikalui naudojami, ir, be kitko, Universitetas ten gyvenantiems aukščiausios klasės pareigūnams parūpina malkų.

Prieš įsiveržiant priešui į Vilniaus miestą, visiems Universiteto pareigūnams buvo išmokėta trijų mėnesių alga iki rugsėjo 1 d. Nuo šios dienos, esant kritiškai padėčiai, nežinant, ar gausime pinigų nuo rugsėjo mėn. prasidedančiam ketvirčiui, iš Universitete esančių likučių kas mėnesį buvo mokama alga profesoriams, adjunktams ir mokytojams, sulaikomas atlyginimas už kitas jų pareigas: rektoriaus, dekaną, sekretorių, bibliotekininko, Mokytojų seminarijos prefekto, vizitatorių ir cenzorių.

Apskritai Jo aukštybės statutu įvesta tvarka ir mokyklų vadovybės nurodymai nė kiek nepažeisti, ir Universitetas per visą priešą čia buvimo laiką veikė taip, kaip ir iki jo įsiveržimo. Universitetas taip pat nurodė elgtis gimnazijoms bei mokykloms, nors su jomis ir buvo nutraukti ryšiai. Be to, nei civilinė, nei karinė vadovybė nereikalavo pažeisti mokyklos nuostatų.

II. Apie gimnazijas ir mokyklas

Nuo to laiko, kai įsiliepsnojo karas, Universitetas neturi jokių žinių apie Volynės, Podolės ir Kijevo gubernijų gimnazijas ir mokyklas. Kitų gubernijų gimnazijose ir mokyklose apskritai, kaip ir Universitete, jokia vadovybė Jo aukštųjų nuostatais nustatytos tvarkos nekeitė. Dėl ryšių palaikymo Universitetas visiems pranešė, kad laikytųsi ankstesnės tvarkos ir ankstesnių su Universitetu ir tarpusavio ryšių. Niekas mokyklos nuosavybės nėra paimta, tiktai daugelyje vietų, mokyklų patalpas pavertus karo ligoninėmis, buvo nutrauktos pamokos, kurios dėl tų priežasčių ne visur šių mokslo metų pradžioje ir prasidėjo.

Vilniaus gubernijos gimnaziją ištiko toks pat likimas kaip ir Universitetą. Iš šiai gimnazijai priklausančios rugsėjo mėn. ketvirčio sumos Lietuvos išdas iš mokyklų pajamų paskyrė 1790 sidabro rublių, o Balstogės gimnazijai — irgi 300 sidabro rublių. Tai vienintelės lėšos, kurios, čia esant priešui, buvo paskirtos mokykloms, neskaitant Vilniaus ir Kauno nusipelnusiems mokytojams ir eksjėzuitams išmokėtų pensijų. Kauno apskrities mokykla, išlaikoma mokyklai skirtomis lėšomis, užėmus mokyklos pastatą karo ligoninei, įkurdinta mieste labai ankštame privačiame name. Kitos Vilniaus gubernijos apskrities mokyklos, išlaikomos dvasininkų luomo, veikia kaip ir anksčiau, kartais dėl įprastų karo aplinkybių nutraukdamos mokslą.

Dauguma Gardino gubernijos ir Balstogės srities mokyklų kokių žymesnių trukdymų neturėjo, tačiau apie kai kurias Universitetas jau keletą savaičių negauna jokių žinių.

Minsko gubernijoje prieš netikėtą prancūzų įsiveržimą į Rusiją gimnazijai ir apskrities mokykloms skirtų lėšų likutis kartu su gubernijos išdo lėšomis buvo 26 506 sidabro rubliai 51 kapeika. O atvykus prancūzams, gimnazijos namas užimtas karo ligoninei, ir vietoj jo mieste buvo paskirtas nedidelis [namas], kuriame įsikūrė direktorius su biblioteka ir kabinetu. O mokytojams butai paskirti mieste. Todėl ir pamokos, kiek tik leido aplinkybės, vyko įprasta tvarka. Dysnos mokykla Pastovyse ir Vileikos Molodečne buvo išlaikomos mokyklų fundacijų [lėšomis]. Taip pat veikė kitos dvasininkų luomo išlaikomos apskrities mokyklos, tačiau susidurdavo su karo aplinkybėmis dažnais trukdymais. Šiuo metu Universitetas neturi apie jas jokios žinios, kaip kad neturėjo, čia būnant prancūzams, apie Mozyrio ir Rečicos mokyklas.

Apie Baltarusijos gubernijų mokyklas Universitetas taip pat neturėjo jokių žinių, išskyrus vien gimnazijas, su kuriomis retai su protarpiais susisiekdavome.

Apie Vitebsko gimnaziją. Direktorius Sochovičius, prieš įsiveržiant priešui, liepos 12 d., lydimas 4 mokytojų, pasitraukė į Rusijos gilumą ir išsivežė lėšų likučius, biblioteką ir kitokią gimnazijos nuosavybę. Todėl liko tik 5 mokytojai, iš kurių vienas — Stanislovas Bovtuto — rugpjūčio 29 d. mirė. Po to gimnazijos namą užėmė ligoninė, o vietos valdymo komisija mokytojams paskyrė pašto namą,

žadėjo išmokėti ir algą, kad kartu su kunigais pijorais išlaikytų mokyklą. Universiteto valdyba raštu nurodė tiems mokytojams prisitaikyti prie tokios padėties ir pagal aplinkybes atlikti savo pašaukimo pareigą. **Apie Mogiliovo gimnaziją.** Prancūzų kariuomenei įžengus į Mogiliovą, liepos 8 d. gimnazijos namas užimtas ligoninei, ir todėl kabinetą bei biblioteką pagal galimybes globojo direktorius Cvetkovskis ir jo padėjėjas Liubičankovskis. Vietos valdymo komisija teikė vilčių, kad bus išlaisvintas gimnazijos namas ir tada prasidėtų pamokos. Paskutinę informaciją iš Mogiliovo Universitetas gavo spalio 10 d.; kas dėjosi toje gimnazijoje po to, Universitetas iki šiol neturi žinių.

Universitetas, pranešdamas apie visa tai Jūsų šviesybei, turi garbės kartu pasiųsti Universiteto šių mokslo metų paskaitų tvarkaraščio 5 egzempliorius.

Rektorius Ivanas Sniadeckis
Sekretorius Ivanas Znoska

Nr. 1299

1812 m. gruodžio 19 d.